

Ustavni sud Crne Gore, u Drugom vijeću za meritorno odlučivanje o ustavnim žalbama, u sastavu: sudija Desanke Lopičić, predsjednica Vijeća i sudije Milorad Gogić i Budimir Šćepanović, članovi Vijeća, na osnovu odredaba čl. 149 st. 1 tač. 3 Ustava Crne Gore, čl. 76 st. 1 i čl. 48 tač. 3 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore („Sl. list Crne Gore”, br. 11/15), na sjednici Vijeća, od 15. septembra 2023. godine, donio je

O D L U K U

I – USVAJA SE ustavna žalba.

II – UKIDA SE rješenje Apelacionog suda Crne Gore, Kvsž. br. 224/23 od 2. avgusta 2023. godine, i predmet vraća tom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM CRNE GORE

1. M.B., iz Bara, koga zastupa M.J., advokat iz Novog Sada, Republika Srbija, podnio je blagovremenu i dozvoljenu ustavnu žalbu protiv rješenja Apelacionog suda Crne Gore, Kvsž. br. 224/23 od 2. avgusta 2023. godine i Višeg suda u Podgorici, Kvs. br. 375/23 od 17. jula 2023. godine, zbog povrede prava iz čl. 19, čl. 29 st. 1 i 2, čl. 30 st. 1 i 4, čl. 32 Ustava Crne Gore i čl. 5 i 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

2. U ustavnoj žalbi je, u suštini, navedeno: da je Apelacionom sudu Crne Gore ukazano da je Ustavni sud Crne Gore usvojio žalbu podnosioca o prethodno produženom pritvoru, kada su utvrđene povrede ljudskih prava, koje ni u ponovnom postupku nijesu bile otklonjene; da je prvostepeni sud odbio da pusti podnosioca žalbe na slobodu uprkos nalazu odluke Ustavnog suda da je njegov pritvor nezakonit, a redovni sudovi su ponovili povrede zajemčenih prava koje su konstatovane od strane Ustavnog suda; da je podnosilac ima status optuženog u krivičnom postupku pred Višim sudom u Podgorici koji se nalazi u fazi glavnog pretresa; da mu je optužnicom SDT na teret stavljeno izvršenje krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 2 u vezi st. 1 i 6 Krivičnog zakonika Crne Gore (KZ CG) i produženo krivično djelo davanje mita iz čl. 424 st. 1 u vezi čl. 49 st. 1 KZ CG; da mu je rješenjem Višeg suda u Podgorici, Kvs.br. 375/23 od 17. jula 2023. godine pritvor produžen po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), te da je Apelacioni sud Crne Gore rješenjem Kvsž. br. 224/23 od 2. avgusta 2023. godine žalbu podnosioca odbio kao neosnovanu, pa podnosiocu pritvor traje više od 15 mjeseci. Dalje je navedeno, da u osporenom rješenju Višeg suda u Podgorici ne postoje obrazloženi razlozi osnovane sumnje, jer podnosioca ne tereti niti jedan dokaz iz spisa, bilo svjedok, bilo grafološko vještačenje, već jedino iskaz optuženog P.M., sa kojim podnosilac nije u dobrim odnosima, jer je podnosilac od strane istog pretučen, a što potvrđuje i pravosnažna presuda Osnovnog suda u Kotoru, K. br. 48/22, donešena dva dana prije saslušanja M. u SDT, u kojem predmetu je podnosilac imao status oštećenog kojem je M. prijetio i pretukao ga; da SDT, kao ni redovni sudovi, nijesu provjerili odbranu podnosioca u dijelu njegovog odnosa sa M.; da redovni sudovi u pogledu

osnovane sumnje samo uopšteno prepisuju i navode taksativno dokaze, ne dajući pojedinačne i jasne razloge iz kojih se može zaključiti u čemu se sastoji osnovana sumnja u odnosu na podnosioca, osim iskaza saoptuženog M., koji je više puta osuđivan, između ostalog i za krivično djelo na štetu podnosioca, protiv kojeg se vodi drugi postupak za istovrsno krivično djelo i koji je uhapšen na graničnom prelazu prilikom pokušaja bjekstva iz Crne Gore. U žalbi se dalje ističe, da u osporenim rješenjima ne postoji ni ustavnopravno prihvatljivo obrazloženje opasnosti od bjekstva, jer redovni sudovi ovu opasnost obrazlažu težinom krivičnih djela za koja je okrivljeni osnovano sumnjiv, kao i visinom kazne koju bi mogao očekivati za slučaj da bude oglašen krivim, te činjenicom da posjeduje ličnu kartu za strance izdatu od MUP-a Srbije, koja mu je privremeno oduzeta pretresom stana i drugih prostorija, i da posjeduje nepokretnost u Beogradu, koje okolnosti u svojoj ukupnosti ukazuju da bi se okrivljeni ukoliko bi se našao na slobodi mogao dati u bjekstvo. Međutim, podnosilac u žalbi navodi, da mu lična karta nije oduzeta, već je istu predao kao jedan od dva identifikaciona dokumenta koja posjeduje, a što se potvrđuje i sadržinom potvrde o privremeno oduzetim predmetima od podnosioca, od 21. aprila 2022. godine, u kojoj ne stoji da je oduzeta bilo kakva lična karta. Takođe, podnosilac je prilikom njegovog saslušanja u SDT 21. aprila 2022. godine sam naveo da posjeduje stan u Beogradu, od koga prihoduje izdavanjem, pa je jasno da onaj ko planira da se da u bjekstvo svakako neće govoriti organu istrage da posjeduje nekretninu u Beogradu, a logično je i sve i da je pobjegao, da se ne bi skrivao u sopstvenoj nekretnini. Ističe se, i da je podnosilac lišen slobode u svom domu, a da prilikom pretresa nisu pronađena bilo kakva sredstva ili stvari koje bi ukazivale da se spremao da napusti Crnu Goru, ili da se krije. Dakle, opasnost od bjekstva se ne može procijeniti samo na osnovu težine propisane kazne, već s obzirom na niz drugih relevantnih faktora koji mogu potvrditi postojanje opasnosti od bjekstva ili učiniti da izgleda tako mala, da ne može opravdati pritvor do suđenja. Stoga je, potreba povezanog razmatranja okolnosti sasvim logična, jer se radi o dokazivanju hipotetičke činjenice, odnosno radi se o pretpostavci koja se mora dokazati, a ne opravdati bez obrazloženja. Redovni sudovi nijesu uzeli u obzir da je podnosilac oženjen, porodičan i neosuđivan čovjek, otac troje maloljetne djece, a što su bili dužni, imajući u vidu jurisprudenciju ESLJP, koju prihvata i Ustavni sud Crne Gore u svojim odlukama. Obrazloženje odluke o produženju pritvora je uopšteno i apstraktno, bazira se na stereotipnim formulacijama, a sud nije vodio računa o tome da eventualno postojanje osnovane sumnje da je osoba počinila krivično djelo, kao ni težina optužbe, ne mogu biti pretežni osnov za opravdanje pritvaranja, i da se pritvorski osnov opasnost od bjekstva mora zasnivati na konkretnim činjenicama. U žalbi je istaknuto i da rješenje o zadržavanju podnosioca, kao i nekoliko prvih pritvorskih rješenja, uopšte nijesu sadržali pritvorski osnov opasnost od bjekstva, već se on pojavio 14 mjeseci od inicijalnog lišenja slobode. Podnosilac ističe i da se on nalazi u pritvoru preko 15 mjeseci, dok su sva lica, sa kojom ga optuženje stavlja u bliži opis radnji izvršenja krivičnog djela, na slobodi, i to neki od početka postupka (M.P.), a ostali su pušteni da se brane sa slobode odmah po podizanju optužnice (K., K., J.), pa se postavlja pitanje kako je moguće da je samo podnosilac ostao u pritvoru, i to čitavih osam mjeseci nakon što su navedena lica, koje optužba tereti za zajedničko djelovanje, puštena na slobodu. Apelacioni sud nije cijenio izričite žalbene navode u ovom pravcu, čime je dikretno prekršeno pravo podnosioca ustavne žalbe iz čl. 19 Ustava Crne Gore. Redovni sudovi su propustili da ustanove da se prema podnosiocu postupalo drugačije nego prema optuženom M., koji se nalazi u mnogo nepovoljnijoj procesnoj situaciji nego podnosilac, prije svega jer je

višestruki povratnik, uhapšen je pri pokušaju bjekstva na granici, i vodi se drugi postupak protiv njega. Dakle, redovni sudovi su u istom predmetu, u istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, donijeli različitu odluku i tako stvorili stanje pravne nesigurnosti na štetu podnosioca. Predloženo je da se ustavna žalba usvoji, utvrdi da su osporenim rješenjima povrijeđena prava podnosioca iz čl. 19, 29 st. 1 i 2, čl. 30 st.1 i 4 i čl. 32 Ustava Crne Gore, odnosno prava iz čl. 5 i 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te ukine osporena rješenja i predmet vrati Višem sudu u Podgorici ili Apelacionom sudu Crne Gore na ponovno odlučivanje.

3. Ustavni sud, saglasno odredbi čl. 149 st. 1 tač. 3 Ustava Crne Gore, odlučuje o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava. Prema odredbi čl. 68 st. 1 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 11/15) ustavna žalba može se podnijeti protiv pojedinačnog akta državnog organa (...) i da se ustavna žalba može podnijeti nakon iscrpljivanja djelotvornih pravnih sredstava, koja podrazumijevaju da je podnosilac ustavne žalbe u postupku iskoristio sva pravna sredstva na koja je imao pravo u skladu sa zakonom, uključujući i djelotvorna i vanredna pravna sredstva i druga posebna pravna sredstva koja mogu dovesti do izmjene pojedinačnog akta u korist podnosioca ustavne žalbe, odnosno do prestanka ili ispravljanja radnje, odnosno prekida nepostupanja državnog organa.

4. U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti žalbe, u granicama istaknutog zahtjeva, Ustavni sud utvrđuje da li je podnosiocu ustavne žalbe povrijeđeno njihovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

II ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

5. Ustavni sud je na osnovu uvida u rješenja nadležnih sudova, te cjelokupnu dokumentaciju priloženu uz ustavnu žalbu, utvrdio sljedeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje u ovom ustavnosudskom predmetu.

6. Podnosiocu je određen pritvor rješenjem sudije za istragu Višeg suda u Podgorici, Kris. br. 32/22, od 23. aprila 2022. godine, koji pritvor je produžavan rješenjem krivičnog vijeća Višeg suda u Podgorici Kvs. br. 205/22, od 17. maja 2022. godine, te rješenjem Vrhovnog suda Crne Gore Kr-S br. 12/22, od 15. jula 2022. godine, a nakon podizanja optužnice Specijalnog državnog tužilaštva Kt-S br. 70/22, od 17. oktobra 2022. godine, i rješenjima krivičnog vijeća Višeg suda u Podgorici Kvs. br. 482/22, od 17. oktobra 2022. godine, Kvs. br. 539/22, od 17. novembra 2022. godine, Kvs. br. 599/22, od 16. decembra 2022. godine, Kvs. br. 21/23, od 16. januara 2023. godine i Kvs.br. 144/23, od 16. marta 2023. godine. Rješenjem Višeg suda u Podgorici, Kvs. br. 262/23, od 16. maja 2023. godine, podnosiocu je pritvor produžen, zbog osnovane sumnje da je učinio krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 2 u vezi st. 1 i 6 KZ CG i produženo krivično djelo davanje mita iz čl. 424 st. 1 u vezi čl. 49 st. 1 KZ CG, po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku, i ima trajati do dalje odluke suda, a rješenjem Apelacionog suda Crne Gore Kvsž. br. 176/2023 od 16. juna 2023. godine, izjavljene žalbe odbijene su kao neosnovane.

7. Odlukom Ustavnog suda Crne Gore, Už.III br. 634/23, od 21. jula 2023. godine, usvojena je ustavna žalba podnosioca M.B. i ukinuto rješenje Apelacionog suda Crne Gore, Kvsž. br. 224/23, od 2. avgusta 2023. godine i predmet vraćen tom sudu na ponovni postupak.

8. Rješenjem Višeg suda u Podgorici, Kvs. br. 375/23, od 17. jula 2023. godine, podnosiocu je pritvor produžen, zbog osnovane sumnje da je učinio krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 2 u vezi st. 1 i 6 KZ CG i produženo krivično djelo davanje mita iz čl. 424 st. 1 u vezi čl. 49 st. 1 KZ CG, koji pritvor je određen rješenjem sudije za istragu ovog suda Kris.br. 32/22 od 23. aprila 2022. godine, a produžen rješenjem krivičnog vijeća Apelacionog suda, Kvs.br. 205/22 od 17. maja 2022. godine i Vrhovnog suda Crne Gore, Kr-S.br. 12/22, od 15. jula 2022. godine, a nakon podizanja optužnice Specijalnog državnog tužilaštva Kt-S br. 70/22, od 17. oktobra 2022. godine i rješenjima krivičnog vijeća ovog suda, Kvs.br. 482/22, od 17. oktobra 2022. godine, Kvs. br. 539/22 od 17. novembra 2022. godine, Kvs.br. 599/22, od 16. decembra 2022. godine, Kvs. br. 21/23 od 16. januara 2023. godine, Kvs.br. 144/23, od 16. marta 2023. godine, Kvs. br. 262/23, od 16. maj 2023. godine i po ovom rješenju ima trajati do dalje odluke suda. Pritvor podnosiocu žalbe produžen je i po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku.

9. Rješenjem Apelacionog suda Crne Gore, Kvsž. br. 224/23, od 2. avgusta 2023. godine, izjavljene žalbe odbijene su kao neosnovane.

9.1. U obrazloženju osporenog rješenja, pored ostalog, je navedeno:

„(...) Ocjenom dokaza iz spisa predmeta prvostepenog suda, do nivoa postojanja osnovane sumnje, i ovaj sud, kao i prvostepeni, nalazi da su okrivljeni M.M., V.M. i B.M. osnovano sumnjivi da su izvršili krivična djela stavljena im na teret optužnicom Specijalnog državnog tužilaštva Kt-S br.70/22 od 17.10.2022. godine.

Naime, iz spisa predmeta proizilazi osnovana sumnja da su okrivljeni M.M., M.V. i M.B., izvršili krivična djela stavljena im na teret Optužnicom SDT-a Crne Gore Kt-S.br.70/22 od 17.10.2022 godine, a to proizilazi iz dokaza sadržanih u spisima predmeta, i to da postoji osnovana sumnja da je tokom 2019. godine stvorena kriminalna organizacija sa ciljem vršenja krivičnih djela krijumčarenje iz čl.265 st.2 KZ CG i protivzakoniti uticaj iz čl.422 st.3 u vezi st.2 KZ CG, proizilazi prvenstveno iz komunikacija dostavljenih od nadležnih pravosudnih organa Republike Francuske, kao odgovor na Zamolnicu ovog tužilaštva KmpS.br.80/21-1, Kti-S.br.34/20 od 15.12.2021.godine, kao i iz odbrana okrivljenih M.P., P.V., P.M. i P.B., kao i saslušanih svjedoka Đ.Z., M.M., C.P., G.T., G.D., V.V. i B.A..

(...) Da su okrivljeni V.M., M.P., M.V. M.M., B.L., K.I., R.R., K.S., B.M., J.G. i pravno lice "K. C." DOO Nikšić, i R.N. osnovano sumnjivi da su postali članovi kriminalne organizacije proizilazi iz činjenica da isti preduzimaju radnje u cilju realizacije kriminalnog plana, po nalogu organizatora ili lica kojima je on odredio zadatke, dok uloge i zadaci okrivljenih M.V., V.M., M.M., B.L., M.P., K.I., R.R., K.S., B.M., J.G. i pravnog lica DOO "K.C." Nikšić, kao članova kriminalne organizacije takode proizilaze iz naprijed citiranih dostavljenih komunikacija SKY ECC, odbrana okrivljenog M.P., P.B., P.M. i P.V., dokumentacije dostavljene od Uprave prihoda i carina i pravnog lica "P. of A.", te sadržine spisa predmeta Višeg suda u Podgorici Gž.br.2294/20-10 i Vrhovnog suda Crne Gore Rev broj 1346/20 i Rev IP broj 33/20.

Iz predmetnih komunikacija, takođe, proizilazi da iste neprekidno traju u periodu od 2019. do februara 2021. godine, da se prema osnovanoj sumnji komunicira upravo o krivičnim djelima krijumčarenje iz čl.265 st.2 KZ CG i protivzakoniti uticaj iz čl.422 st.3 u vezi st.2 KZ CG, a što upućuje na postojanje osnovane sumnje da je kriminalna organizacija planirana na neograničeni vremenski period. (...)

(...) I po stavu ovog suda postoji osnovana sumnja da su, između ostalih okrivljeni M.M. i V.M., kao saizvršioци izvršili produženo krivično djelo krijumčarenje iz čl.265 st.2 u vezi čl.49 st. 1 i čl.23 st.2 Krivičnog zakonika Crne Gore, a okrivljeni B.M. produženo krivično djelo davanje mita iz čl.424 st. 1 u vezi čl.49 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, na način što su prema osnovanoj sumnji tokom novembra i decembra 2019.godine, na teritoriji Opštine Bar, okrivljeni M.M., V.M., M.M.i M.P. zajednički, po prethodnom dogovoru, izbjegavajući mjere carinskog nadzora, prenosili preko carinske linije i u grupi robu - cigarete, čiji je promet ograničen, po čl.13 st.5 i čl.15 st.2 Zakona o duvanu, dok su okrivljeni B.M. i K.S. kako se to osnovano sumnja službenim licima - službenicima Uprave carina Crne Gore, okrivljenima K.I. i J.G., neposredno davali mito za njih da službena lica izvrše službene radnje koje ne bi smjeli izvršiti, a okrivljeni K.I. i J.G., kao službena lica - službenici Uprave carina Crne Gore, prema osnovanoj sumnji primali mito za sebe da izvrše službenu radnju koju ne bi smjeli izvršiti, na način što su okrivljeni M.M. i V.M. svojim novcem kupovali cigarete u Slobodnoj carinskoj zoni Luke B. za pravno lice "R.C.", a radi prenošenja preko carinske linije neocarinjjenih cigareta na carinsko područje Crne Gore i njihove dalje prodaje, u kom cilju su komunicirali sa R.N., da, po prethodnom dogovoru, pronađe pogodno lice koje će izraditi lažnu dokumentaciju, u cilju prenošenja preko carinske linije neocarinjjenih cigareta iz Slobodne carinske zone Luke Bar na carinsko područje Crne Gore i službenike Uprave carina koji će prihvatiti takvu lažnu dokumentaciju, pa je kako se osnovano sumnja R.N. angažovao okrivljenog M.P., a ovaj okrivljene B.M. i K.S., koji su, po nalogu okrivljenog M.P., napravili lažne isprave privrednog društva "P. of A." AD, navodno izdate korisniku usluga, pravnom licu "R.C." DOO Nikšić, i to dispozicije broj 1927283, od 28.11.2019.godine, broj 1915868, od 30.11.2019.godine i broj 1928644, od 14.12.2019.godine, kao i lažne potvrde o uskladištenju robe, broj 120866, od 28.11.2019.godine, broj 121632, od 30.11.2019.godine i broj 106434, od 14.12.2019.godine, prema osnovanoj sumnji u namjeri da se takve isprave upotrijebe kao prave i predaju tadašnjoj Upravi carina Crne Gore, kako bi ostao pisani dokaz da su cigarete navodno otišle na reeksport, preko "P.of A.", pa je tako kako se osnovano sumnja okrivljena K.I., prihvatila kao istinite lažne dispozicije broj 1927283. od 28.11.2019.godine i broj 1928644, od 14.12.2019.godine, kao i lažne potvrde o uskladištenju robe broj 120866, od 28.11.2019.godine i broj 106434, od 14.12.2019.godine, sve navodno izdate od privrednog društva "P.O.A." AD, pritom znajući da su lažne, i na taj način omogućila da skup vozila reg. oznaka PG AB 776 - prikolica BR 413 AA, utovaren kontejnerom CAXU9137410, sa 1.020 paketa cigareta marke "A.L.S.", dana 28.11.2019.godine, i skupovi vozila reg. oznaka PG FE 261 - prikolica BR 076 AA, utovaren kontejnerom KKFU7281504 i PG AB 776 - prikolica BR 413 AA, utovaren kontejnerom TCLU9350630, sa ukupno 2.034 paketa cigareta marki "D.S.C.V.", "D.S.S.R.", "M.S.", "M.A.", "The B.B.", "The B.R.", "F.TV" i "A.L.S.", dana 14.12.2019.godine, izađu iz Slobodne carinske zone i pređu preko carinske linije, na carinsko područje Crne Gore, dok je okrivljeni J.G., prema osnovanoj sumnji dana 30.11.2019.godine, službenim pečatom Uprave carina i svojim potpisom ovjerio lažnu dispoziciju L.B. - skladište "H.", broj 3266, od 30.11.2019.godine, kojom potvrđuje da je 1.400 paketa cigareta "M.", navodno izašlo iz skladišta "H.", a nakon toga prihvatio lažnu dispoziciju br. 1915868, od 30.11.2019. godine i potvrdu o uskladištenju robe, broj 121632, od 30.11.2019. godine, navodno izdate od privrednog društva "P.O.A." AD, kao istinite, pritom znajući da su lažne, i na taj način omogućio da skup vozila reg. oznaka NK CH875 - prikolica BR 076 AA, utovaren kontejnerom CAXU9051907, sa cigaretama navedene količine i marke, izađe iz Slobodne carinske zone i pređe preko carinske linije, na carinsko područje Crne Gore, za koje službene radnje su okrivljeni B.M. i K.S. prema osnovanoj sumnji okrivljenoj K.I. dva puta dali po 10.000 €, a okrivljenom J.G. 10.000 €, da bi okrivljeni M. M., kao službenik Uprave policije Crne Gore, u navedenim datumima, kako se osnovano sumnja vršio pratnju i obezbjeđenje prevoza cigareta od Slobodne carinske zone L.B. do skladišta na nepoznatoj lokaciji, kako bi otežao mogućnost otkrivanja i pronalaska cigareta od strane nadležnih organa.

(...) Okrivljeni M. je objasnio i to da je za izvršenje dogovorenog plana bilo potrebno da se pronađu carinici koji bi uzeli mito i prihvatili da cigarete izađu na osnovu predate pomenute lažne dokumentacije, a da bi se to realizovao, on je angažovao okrivljene B.M. i K.S. da naprave lažne papire i nađu podobne carinike, koji su mu saopštili da treba da im donese 40.000€ po izbačenom kamionu, od kojih bi 10.000,00€ išlo za carinika ili vođu smjene koji bi propustio taj kamion, a da mita daju okrivljenoj K.I. i izvjesnom G. iz Podgorice koji radi u smjeni Z., čijeg se imena na sjećaju, a što je u skladu sa obavještenjem Uprave prihoda i carina - CI Slobodna zona Bar 09/04-5 broj D-283 od 26.04.2022.godine, iz kojeg proizilazi da su dana 30.11.2019. godine u smjeni od 07:00 do 19:00 časova bila službena lica - carinici R. Z., M. M. i G. J., odnosno okrivljeni J.G. a 28.11. i 14.12.2019. godine, u smjeni od 07,00 do 19.00 časova, bila okrivljena K.I. i činjenicom da je okrivljeni M. u

odbranma naveo da je okrivljenima B. i K. dao novac za potrebe "izbačaja", a oni okrivljenoj K.I. u dva navrata dali kao mito 20.000,00€, a okrivljenom J.G. jedan put 10.000,00€, a na kraju i u skladu sa SKY komunikacijom PIN-a R.N. sa okrivljenim V.M., koji u dopisivanju tokom 2020.godine konstatuju da su okrivljenoj K.I.do sada dali 200.000,00€.

(...) Dakle, iz navedenih dokaza dovedenih u međusobnu vezu proizilazi osnovana sumnja da su okrivljeni učinili krivična djela stavljena im na teret optužnicom SDT-a Crne Gore (kako je to već objašnjeno), koja osnovana sumnja je preduslov da bi se nekom licu odredio, a samim tim i produžio pritvor (materijalno pravni osnov za pritvor), dok će činjenica da li su okrivljeni zaista izvršili krivična djela koja im se stavljaju na teret biti utvrđena u daljem toku krivičnog postupka.

Za ukazati je da sud u ovoj fazi postupka, kada odlučuje samo o žalbama na rješenje o produženju pritvora, cijeni dokaze do nivoa osnovane sumnje, vodeći računa o prezumpciji nevinosti. Isto stanovište u pogledu postojanja osnovane sumnje izraženo je u odlukama Evropskog suda za ljudska prava, koji je u predmetima Fox Campbell and Hartley v. UK i Erdagoz v Turkey (appl, no 21890/93 od 22.10.1997. godine), utvrdio da "osnovana sumnja pretpostavlja postojanje činjenica ili informacija koje bi zadovoljile nezavisnog posmatrača u pogledu mogućnosti da je lice o kome se radi učinilo krivično djelo." U pobijanom rješenju utvrđeno je i u dovoljnoj mjeri obrazloženo postojanje osnovane sumnje, kao materijalno-pravnog osnova za produženje pritvora, a svestrana i podrobna analiza dokaza na kojima se zasniva osnovana sumnja biće predmet kontradiktornog sudskog postupka. Prema tome, po stanovištu ovog suda, činjenice i okolnosti koje proizilaze iz dokaza koji se nalaze u spisima predmeta zadovoljile bi nezavisnog posmatrača u pogledu mogućnosti da su okrivljeni osnovano sumnjivi da su učinili krivična djela koje im se stavljaju na teret, pa su neprihvatljivi žalbeni navodi kojima se daje sopstvena ocjena dokaznog materijala.

Po nalaženju ovog suda, a suprotno navodima žalbi okrivljenih M.M., V.M. i B.M., osnovano je prvostepeni sud produžio pritvor ovim okrivljenima po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač.1 ZKP-a. Naime, ovi okrivljeni su osnovano sumnjivi da su izvršili krivična djela koja im se stavljaju na teret (gore objašnjeno), pa imajući u vidu težinu krivičnih djela, koja se ogleda kroz visinu Krivičnim zakonikom propisane kazne za ista, te da okrivljeni u narednom dijelu krivičnog postupka mogu biti oglašeni krivim za ista i osuđeni na relativno visoke kazne zatvora, koja ih činjenica, objektivno posmatrano, ne može ostaviti ravnodušnim u njihovom odnosu prema pravosudnim organima Crne Gore, a u smislu odazivanja na pozive od strane istih ili da se daju u bjekstvo i skrivanje za slučaj da se nađu na slobodi. Dovodeći ove činjenice (životnu situaciju u kojoj su se našli okrivljeni) u odnosu na okrivljenog (...) B.M. u vezu sa činjenicom da isti posjeduje ličnu kartu za strance izdatu od MUP-a Srbije, a koja mu je privremeno oduzeta pretresom stana i drugih prostorija, te da posjeduje nepokretnosti u Beogradu, to je, po nalaženju ovog suda pravilan zaključak prvostepenog suda da navedene okolnosti u svojoj ukupnosti ukazuju na opravdanu bojazan da bi se ovi okrivljeni, u slučaju da se nađu na slobodi, dali u bjekstvo, na koji način bi ometali dalje vođenje krivičnog postupka. Stoga je pravilan zaključak prvostepenog suda da je osnovano produženje pritvora okrivljenima M.M., V.M. i B.M. po pritvorskom osnovu iz čl.175 st.1 tač.1 ZKP-a. Kao činjenice koje su od značaja, odnosno koje treba imati u vidu prilikom ocjene postojanja opasnosti od bjekstva, koju eksplicitno propisuje Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao legitiman razlog za pritvor (naravno uz postojanje osnovane sumnje da je neko lice izvršilo krivično djelo), između ostalih su: priroda i težina kazne koja bi mogla biti izrečena u konkretnom slučaju (predmet De Jong, Baljet i Van Der Bring v NetheHands appl. no. 880579 8806/79 9242/81 22.maj 1984.godine), te postojanje poslovnih veza sa licima iz inostranstva koja bi mogla olakšati bijeg (predmet Punzelt v. Czech Republic appl.no. 31315/96, 25.april 2002.godine).

Sa tim u vezi, prvostepeni sud je kod produženja pritvora okrivljenima M.M., V.M. i B.M. po pritvorskom osnovu iz čl.175 st. 1 tač.1 ZKP, zbog postojanja okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva ovih okrivljenih, za slučaj da se nađu na slobodi, pravilno cijenio težinu krivičnih djela koja su im stavljena na teret, te visinu zatvorske kazne na koje eventualno mogu biti osuđeni, pa je navedene činjenice pravilno doveo u vezu u odnosu na okrivljenog (...) B.M. sa činjenicom da isti posjeduje ličnu kartu za strance izdatu od MUP-a Srbije, a koja mu je privremeno oduzeta pretresom stana i drugih prostorija, te da posjeduje nepokretnosti u Beogradu, pa je tek u ukupnosti navedenih činjenica izveo pravilan zaključak o postojanju okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva ovih okrivljenih, za slučaj da se nađu na slobodi. Kod prethodno navednog, neosnovani su navodi izjavljenih žalbi kojima se osporava zaključak suda o opravdanosti produženja pritvora okrivljenima M.M., V.M. i B.M. po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač.1 ZKP.

Prilikom donošenja odluke o daljem trajanju pritvora, ovaj sud je imao u vidu načelo supsidijarnosti, odnosno princip da se teža mjera neće primijeniti ako se cilj može postići blažom mjerom i da će se mjera ukinuti kada nestanu razlozi zbog kojih je određena, odnosno da će se zamijeniti drugom blažom mjerom kada za to nastupe uslovi, kao i da je svaka mjera uslovljena faktičkom situacijom, koja se tokom postupka može izmijeniti, što utiče na ranije donijetu odluku i povlači njeno ukidanje ili izmjenu. Pritom, ovaj sud je imao u vidu i načelo srazmjernosti koje zahtijeva da svaka mjera koja se primjenjuje bude svojom težinom i trajanjem srazmjerna (proporcionalna) težini učinjenog krivičnog djela, koja se razmatra in abstracto (težina zapriječene kazne) i in concreto (težina kazne koja bi se pod određenim uslovima mogla izreći u predmetnom slučaju). Prema tome, cijeneći navedena načela supsidijarnosti i srazmjernosti, ovaj sud je imao u vidu dužinu trajanja pritvora okrivljenima (pritvor je okrivljenom B.M. određen rješenjem sudije za istragu prvostepenog suda Kri-S.br.32/22 od 23.04.2022.godine, okrivljenom M.M. pritvor je određen rješenjem sudije za istragu prvostepenog suda Kris.br.32/22 od 27.05.2022.godine, te okrivljenom M.V. rješenjem sudije za istragu prvostepenog suda Kris.br.32/22 od 05.07.2022. godine), pa je cijeneći sve okolnosti konkretnog slučaja i sve prethodno navedeno u obrazloženju ovog rješenja, našao da je navedena mjera kako svojim trajanjem, tako i svojom težinom nužna i srazmjerna težini krivičnih djela za koje su okrivljeni osnovano sumnjivi da su izvršili, pri čemu je ovaj sud vodio računa ne samo o visini zakonom zapriječenih kazni za predmetna djela, već i o svim okolnostima konkretnog slučaja, pa i da se svrha zbog koje se pritvor produžava ovim okrivljenima ne može postići nekom blažom mjerom procesne prinude iz čl. 163 ZKP-a, te su žalbeni navodi branilaca okrivljenih istaknuti u tom pravcu bez osnova.

(...)U skladu sa ovim stavom, prvostepeni sud je, kao što je to već navedeno, u odnosu na okrivljenog M.M., ali i u odnosu na okrivljene V.M. i B.M. kojima je pobijanim rješenjem produžen pritvor, dao relevantne i dovoljne razloge za svoju odluku, koje je kao takve prihvatio i ovaj sud, i na koje upućuje podnosiocima žalbe.

(...) kod svega prethodno navedenog, pozivanje branilaca okrivljenih V.M., M.M. i B.M. na praksu Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Crne Gore nije od uticaja na donošenje drugačije odluke u konkretnom slučaju.

(...) Cijenio je ovaj sud i navode žalbe branioca okrivljenog B.M., kojima se ukazuje na lične i porodične prilike istog, ali je našao, a imajući u vidu prethodno izloženo, da nijesu od uticaja na donošenje drugačije odluke ovog suda."

III RELEVANTNO MATERIJALNO PRAVO

A. Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09, 49/10 i 35/2015):

Član 163

Mjere koje se mogu preduzeti prema okrivljenom za obezbjeđenje njegovog prisustva i za nesmetano vođenje krivičnog postupka su: poziv, dovođenje, mjere nadzora, jemstvo i pritvor.

Nadležni sud će se pridržavati uslova određenih za primjenu pojedinih mjera, vodeći računa da se ne primjenjuje teža mjera, ako se ista svrha može postići blažom mjerom.

Mjere iz stava 1 ovog člana ukinuće se po službenoj dužnosti kad prestanu razlozi zbog kojih su preduzete ili po žalbi, odnosno zamijeniće se drugom blažom mjerom kad za to nastupe uslovi.

Odredbe čl. 164 i 165 i člana 166 stav 2 tačka 6 ovog zakonika primjenjuju se i na osumnjičenog.

Član 175 stav 1 tačka 1

Kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo, pritvor protiv tog lica može se odrediti, ako:

1) se krije ili ako se ne može utvrditi njegov identitet ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva;

B. Krivični zakonik Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, br.40/08, 25/10, 32/11, 40/13, 56/13, 14/15, 42/15, 44/17, 49/18, 3/20, 144/21 i 145/21):

Član 49 st. 1

(1) Produženo krivično djelo čini više istih ili istovrsnih krivičnih djela učinjenih u vremenskoj povezanosti od strane istog učinioca i koja predstavljaju cjelinu zbog postojanja najmanje dvije od sledećih okolnosti: istovjetnosti oštećenog, istovrsnosti predmeta djela, korišćenja iste situacije ili istog trajnog odnosa, jedinstva mjesta ili prostora izvršenja djela ili jedinstvenog umišljaja učinioca.

Član 401a stav 2 u vezi stava 1 i 6

(1) Ko organizuje kriminalnu organizaciju koja za cilj ima vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

(2) Pripadnik kriminalne organizacije iz stava 1 ovog člana, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(6) Kriminalnom organizacijom iz stava 1 ovog člana smatra se organizacija koju čine tri ili više lica čiji je cilj vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, radi sticanja nezakonite dobiti ili moći, ukoliko su ispunjena najmanje tri od sljedećih uslova:

1) da je svaki član kriminalne organizacije imao unaprijed određeni ili očigledno odredivi zadatak ili ulogu;

2) da je djelovanje kriminalne organizacije planirano na duže vrijeme ili za neograničeni vremenski period;

3) da se djelovanje kriminalne organizacije zasniva na primjeni određenih pravila unutrašnje kontrole i discipline članova;

4) da se djelovanje kriminalne organizacije planira i sprovodi u međunarodnim razmjerama;

5) da se u djelovanju kriminalne organizacije primjenjuje nasilje ili zastrašivanje ili da postoji spremnost za njihovu primjenu;

6) da se u djelovanju kriminalne organizacije koriste privredne ili poslovne strukture;

7) da se u djelovanju kriminalne organizacije koristi pranje novca ili nezakonito stečene dobiti ili

8) da postoji uticaj kriminalne organizacije ili njenog dijela na političku vlast, sredstva javnog informisanja, zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge važne društvene ili ekonomske činioce.

Član 424 st. 1

(1) Ko službenom licu neposredno ili posredno da, ponudi ili obeća mito za njega ili drugog da službeno lice izvrši službenu ili drugu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju bi moralo izvršiti ili ko posreduje u ovakvom davanju mita službenom licu, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

IV OCJENA USTAVNOG SUDA

10. Pozivajući se na pravo na ličnu slobodu i sigurnost iz čl. 29 i 30 Ustava Crne Gore i analogno tome čl. 5 Konvencije, pravo na pravično suđenje iz čl. 32 Ustava Crne Gore i analogno tome čl. 6 Konvencije, te pravo na jednaku zaštitu prava iz čl. 19 Ustava Crne Gore, podnosilac ustavne žalbe smatra da sudovi nijesu obrazložili osnovanu sumnju da je podnosilac izvršio krivična djela koja mu se stavljaju na teret, kao ni objektivne razloge za bojazan od bjekstva, da u pobijanim odlukama, prilikom produženja pritvora, nijesu cijenjene lične prilike podnosioca, te da postoji apsolutno nejednaki tretman podnosioca u odnosu na saoptužene, posebno one kojima pritvor nije ni određivan.

11. U ustavnoj žalbi podnosilac svoje prigovore između ostalog temelji na čl. 32 Ustava Crne Gore i njemu odgovarajući čl. 6 st. 1 Konvencije. S tim u vezi Ustavni sud podsjeća da se čl. 32 st. 1 Ustava (kao ni čl. 6 st. 1 Konvencije) ne primjenjuje na postupke određivanja/produženja pritvora, jer se u tom postupku ne odlučuje "o sumnji ili optužbi zbog krivičnog djela" (uporedi s predmetom Evropskog suda za ljudska prava, *Bah protiv Nizozemske*, br. 35751/20, § 34., presuda od 22. juna 2021). Takođe, na pitanje da li podnosilac ustavne žalbe ima ili da li će imati pravično i javno suđenje pred zakonom ustanovljenim sudom, po pravilu, ne može se dati odgovor dok je postupak u toku. U skladu sa praksom Ustavnog suda i Evropskog suda, pitanje da li je poštovan princip pravičnog suđenja treba sagledati na osnovu postupka u cjelini. S obzirom na višestепенost krivičnog postupka, eventualni procesni propusti i nedostaci koji se pojave u jednoj fazi postupka mogu biti ispravljani u nekoj od narednih faza istog tog postupka. Zbog toga, nije moguće u principu, utvrditi da li je krivični postupak bio pravičan dok se isti pravosnažno ne okonča (Evropski sud za ljudska prava, *Barbera, Meeseque i Jabardo protiv Španije*, presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A broj 146, stav 68).

12. Imajući u vidu navedeno, te istaknute prigovore, Ustavni sud razmotrio je ustavnu žalbu s aspekta prava na ličnu slobodu zajemčenu čl. 29 st. 1 i 2 i čl. 30 Ustava Crne Gore i čl. 5 st. 1 c) i st. 4 Konvencije, te s aspekta pretpostavke nevinosti zajemčene čl. 35 Ustava i čl. 6 st. 2 Konvencije.

13. Relevantne odredbe Ustava Crne Gore glase na način koji slijedi:

Lišenje slobode
Član 29 stav 1 i 2

Svako ima pravo na ličnu slobodu.

Lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom.

Pritvor
Član 30 stav 1 i 4

Lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo može, na osnovu odluke nadležnog suda, biti pritvoreno i zadržano u pritvoru samo ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka.

Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće moguće vrijeme.

Zaštita
Član 19

Svako ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava i sloboda.

14. Relevantne odredbe Konvencije glase na način na koji slijedi:

Član 5 stav 1 tačka c

Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom

(...)

c. zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja nadležnoj sudskoj vlasti, kada postoji opravdana sumnja da je ta osoba izvršila krivično djelo ili kada postoje valjani razlozi da se osoba spriječi da izvrši krivično djelo ili da, nakon izvršenja krivičnog djela, pobjegne;

(...)

Član 5 stav 3

Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama stava 1(c) ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.

A. PRAVO NA LIČNU SLOBODU

a) Opšta načela

15. Pravo na ličnu slobodu jedno je od temeljnih ljudskih prava. Ustav sadrži načelo nepovredivosti slobode čovjeka koja se može ograničiti samo pod uslovima propisanim zakonom.

16. Ustavni sud ističe da je pritvor dopušteno odrediti samo kada postoji "osnovana sumnja" da je počinjeno krivično djelo te, načelno, samo s ciljem obezbjeđenja pokretanja i nesmetanog vođenja krivičnog postupka. Za njegovo određivanje, ZKP uvijek traži kumulativno postojanje "osnovane sumnje" da je počinjeno krivično djelo i postojanje barem jednog od razloga taksativno nabrojanih u čl. 175 st. 1 ZKP-a.

17. Opravdanost određivanja i produženja pritvora u toku postupka utvrđuje se s obzirom na razloge i dužinu trajanja vodeći računa o okolnostima svakog pojedinog predmeta. Uz to je potrebno razmotriti dva uslova za njegovu (dalju) primjenu: da li su razlozi koji ga opravdavaju i dalje "relevantni i dovoljni" i da li su organi u krivičnom postupku u vođenju samog postupka pokazali "posebnu marljivost". Evropski sud za ljudska prava je u tom smislu, u presudi *W. v. protiv Švajcarske, od 26. novembra 1992. godine*, izrazio pravno stanovište prema kojem opravdanost produženja pritvora zavisi od okolnosti konkretnog slučaja koje okolnosti moraju da budu takve da upućuju na postojanje opšteg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da, uprkos pretpostavci nevinosti, preteže nad principom poštovanja slobode pojedinaca. Dakle, pri odlučivanju o određivanju/produžavanju pritvora potrebno je poštovati načelo srazmjernosti (proporcionalnosti). U skladu s navedenim načelom, nadležni sud je u obavezi da ispituje da li postoje uslovi da umjesto mjere pritvora koju je ovlašćen da odredi, naloži sprovođenje blaže mjere ako se njome može postići ista svrha.

18. Da bi razlozi za pritvor bili relevantni i dovoljni oni ne mogu biti apstraktni i uopšteni, nego se trebaju odnositi na specifične činjenice koje se tiču podnosioca ustavne žalbe, a koje su odlučne za svaku pojedinu zakonsku osnovu za pritvor. Sudska praksa Evropskog suda insistira na činjenici da se konkretne okolnosti u prilog određivanja mjere pritvora mogu promijeniti, te da zbog toga početni razlozi za određivanje pritvora vremenom gube na značaju ili mogu u potpunosti nestati. Zbog toga je potrebno redovno preispitivati postojanje osnova za pritvor (*I.A. v France, presuda Evropskog suda od 23. septembra 1998.godine*). S tim u vezi, član 5 stav 4 Evropske Konvencije, kojim se stipuliše pravo na osporavanje zakonitosti pritvora, takođe zahtijeva jasno obrazloženje razloga za pritvor, kako bi se omogućio pravedan postupak po pravnim lijekovima.

19. Protekom vremena, dakle, važnost pažljivog ispitivanja opravdanosti određenog i produženog pritvora dobija na značaju. U tom pravcu, član 5 st. 3 Konvencije propisuje da svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama stava 1(c) ovog člana (...) imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju. Dakle, iako stav 1 (c) člana 5 navodi osnove po kojima se pritvor prije suđenja može dozvoliti na prvom mjestu (vidi De Jong, Baljet i Van den Brink protiv Holandije, 22. maj 1984, § 44, Serija A br. 77), stav 3, koji čini cjelinu sa prethodnom odredbom, propisuje određene procesne garancije, uključujući pravilo da pritvor do suđenja ne smije biti duži od razumnog roka, čime se reguliše njegova dužina (vidi Buzadji protiv Republike Moldavije, br. 23755/07, jul 2016, st. 86). Opravdanje za svaki period pritvora, bez obzira koliko kratak, mora biti ubjedljivo dokazano od strane vlasti (vidi Idalov protiv Rusije [Vv], br. 5826/03, st. 140 i Buzadji, citirano gore, st. 87). Do osude, optuženi se mora smatrati nevinim i svrha odredbe koja se razmatra je u suštini da zahtijeva njegovo ili njeno privremeno puštanje na slobodu kada njegov ili njen nastavak pritvora prestane da bude razuman (vidi McKai protiv Ujedinjenog Kraljevstva [Vv], 543/03, st. 41, ECHR 2006-Ks, i Buzadji, st. 89).

20. Ustavni sud ističe da iz prakse Evropskog suda proizilazi da pitanje da li je vrijeme provedeno u pritvoru razumno ne može se ocenjivati apstraktno. Da li je razumno da optuženi ostane u pritvoru mora se procijeniti na osnovu činjenica svakog slučaja i prema njegovim specifičnostima. Nastavak pritvora može biti opravdan u datom slučaju samo ako postoje konkretne indicije o stvarnom zahtjevu javnog interesa koji, bez obzira na pretpostavku nevinosti, nadmašuje pravilo poštovanja slobode pojedinca predviđeno članom 5. Konvencije (vidi za instanca, Labita protiv Italije [Vv], br.26772/95, stav 152, ECHR 2000-IV, i Kudła protiv Poljske [Vv], br.30210/96, stav 110 i dalje, ECHR 2000 KSI; vidi takođe Buzadji, gore citirano, st. 90). Prije svega je na nacionalnim pravosudnim organima da obezbijede da, u svakom datom slučaju, pritvor optuženog lica u pritvoru ne prekorači razumno vrijeme. Shodno tome, oni moraju, uz poštovanje principa pretpostavke nevinosti, ispitati sve činjenice koje govore za ili protiv postojanja gore navedenog zahtjeva od javnog interesa ili koje opravdavaju odstupanje od pravila iz člana 5, i moraju ih izložiti u svojim odlukama o zahtjevima za puštanje na slobodu (videti Buzadji, citirano gore, st. 91). Stoga Ustavni sud ukazuje da se sa posebnim osvrtnom na rizik da bi osumnjičeni, ako bude pušten, mogao pobjeći, mora se, pored ostalog, uzeti u obzir priroda i ozbiljnost optužbi protiv okrivljenog, njegov krivični dosije i njegov karakter ili ponašanje koje bi ukazivao da takav rizik postoji.

b) Primjena opštih principa na konkretan predmet

I U odnosu na zakonitost lišenja slobode

(I) Postojanje osnovane sumnje

21. Obrazlažući svoje odluke redovni sudovi konzistentno navode da osnovana sumnja da je tokom 2019. godine stvorena kriminalna organizacija sa ciljem vršenja krivičnih djela

krijumčarenje iz čl.265 st.2 KZ CG i protivzakoniti uticaj iz čl.422 st.3 u vezi st.2 KZ CG, te da je okrivljeni M.B. (pered ostalih), kao član kriminalne organizacije, izvršio krivična djela stavljena mu na teret Optužnicom SDT-a Crne Gore Kt-S.br.70/22 od 17.10.2022 godine, proizilazi iz dokaza sadržanih u spisima predmeta, i to prvenstveno iz komunikacija SKY ECC, dostavljenih od nadležnih pravosudnih organa Republike Francuske, kao i iz odbrana okrivljenih M.P., i drugih. U tom pravcu, sudovi obrazlažu da iz odbrane okrivljenog M. proizilazi da je za izvršenje dogovorenog plana on angažovao okrivljene B.M. i K.S. da naprave lažne papire i nađu podobne carinike koji bi uzeli mito i prihvatili da cigarete izađu na osnovu predate pomenute lažne dokumentacije, koji su mu saopštili da treba da im donese 40.000€ po izbačenom kamionu, od kojih bi 10.000,00€ išlo za carinika ili vođu smjene koji bi propustio taj kamion, a da mita daju okrivljenoj K.I. i izvjesnom G. iz Podgorice koji radi u smjeni Z., čijeg se imena na sjeća, a što je u skladu sa obavještenjem Uprave prihoda i carina - CI Slobodna zona Bar, iz kojeg proizilazi da su okrivljeni G.J. i K.I. predmetnih dana bili u smjeni, i činjenicom da je okrivljeni M. u odbranama naveo da je okrivljenima B. i K. dao novac za potrebe "izbačaja", a oni okrivljenoj K.I. u dva navrata dali kao mito 20.000,00€, a okrivljenom J.G. jedan put 10.000,00€, a na kraju i u skladu sa SKY komunikacijom PIN-a R.N. sa okrivljenim V.M., koji u dopisivanju tokom 2020. godine konstatuju da su okrivljenoj K.I. do sada dali 200.000,00€. Sudovi navode da iz navedenih dokaza dovedenih u međusobnu vezu, proizilazi osnovana sumnja da su okrivljeni učinili krivična djela stavljena im na teret optužnicom SDT-a Crne Gore, koja osnovana sumnja je preduslov da bi se nekom licu odredio, a samim tim i produžio pritvor, dok će činjenica da li su okrivljeni zaista izvršili krivična djela koja im se stavljaju na teret biti utvrđena u daljem toku krivičnog postupka.

22. Ustavni sud ocjenjuje, da su navedene okolnosti dovoljne za zaključak sudova o postojanju osnovane sumnje da je podnosilac počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret. Osim toga, Ustavni sud ističe da se u predmetima određivanja/produženja pritvora ne razmatra niti odlučuje o krivici okrivljenog. Stoga se ne može ulaziti ni u pojedina činjenična pitanja, niti ocjenjivati dokazi.

(II) Postojanje opasnosti od bjekstva

23. Sudovi u svojim rješenjima konzistentno navode da je pritvor podnosiocu osnovano produžen po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač. 1 ZKP, zbog postojanja okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva okrivljenog, za slučaj da se nađe na slobodi, u kom pravcu su cijenili težinu krivičnih djela koja su mu stavljena na teret, te da okrivljeni, ukoliko bude oglašen krivim, može biti osuđen na relativno visoku kaznu zatvora, koja ga činjenica, objektivno posmatrano, ne može ostaviti ravnodušnim u njegovom odnosu prema pravosudnim organima Crne Gore, u smislu odazivanja na pozive od strane istih ili da se da u bjekstvo i skrivanje za slučaj da se nađe na slobodi, kao i činjenicu da isti posjeduje ličnu kartu za strance izdatu od MUP-a Srbije, a koja mu je privremeno oduzeta pretresom stana i drugih prostorija, i da posjeduje stan u Beogradu.

24. Ustavni sud ponavlja da određivanje pritvora tokom trajanja postupka zbog postojanja opasnosti od bjekstva (čl. 175 st. 1 tač. 1 ZKP-a) ima preventivni karakter sprječavanja bjekstva osobe za koju postoji osnovana sumnja da je počinila neko krivično djelo.

Navedena odredba Zakona primjenjuje se samo kada sud najprije utvrdi postojanje činjenica iz kojih proizlazi konkretna i predvidiva bojazan od bjekstva te osobe. Uvjerenje suda o postojanju opasnosti od bjekstva mora da proizlazi iz "posebnih okolnosti" vezanih za konkretan slučaj i osobu. Rješenje o određivanju ili produženju pritvora u toku trajanja krivičnog postupka, zbog postojanja ove okolnosti, mora biti obrazloženo razlozima koji dalju primjenu pritvora u istrazi čine opravdanom i nužnom.

25. Ocjena je Ustavnog suda da je Apelacioni sud Crne Gore propustio da postupi u skladu sa navedenim standardom, u konkretnom postupku ispitivanja osnovanosti produženja pritvora. Naime, nije dovoljno samo pozivanje na razloge iz prethodinih rješenja o produženju pritvora podnosiocu ustavne žalbe kroz navode „da isti posjeduje ličnu kartu za strance izdatu od MUP-a Srbije, a koja mu je privremeno oduzeta pretresom stana i drugih prostorija, te da posjeduje nepokretnosti u Beogradu,“ i „po nalaženju ovog suda pravilan zaključak prvostepenog suda da navedene okolnosti u svojoj ukupnosti ukazuju na opravdanu bojazan da bi se okrivljeni, u slučaju da se nađe na slobodi, dao u bjekstvo, na koji način bi ometao dalje vođenje krivičnog postupka“, već se prilikom svakog novog produženja pritvora, mora utvrditi postojanje konkretnih okolnosti, koje nesumnjivo ukazuju da postoje zakonski razlozi i osnov za dalje zadržavanje lica u pritvoru.

26. Takođe, po ocjeni ovog suda, redovni sudovi u obrazloženju svojih odluka nijesu dali ustavnopravno prihvatljivo obrazloženje u pogledu činjenice da je podnosilac ličnu kartu za strance, izdatu od strane MUP-a Srbije, predao organima gonjenja, odnosno da je više nema kod sebe, te je nejasno kako bi je onda mogao koristiti za slučaj da se da u bjekstvo, te da je podnosilac sam, prilikom iznošenja odbrane, ukazao da posjeduje stan u Beogradu. Iz navedenog proizilazi, da organima gonjenja ne bi bila nepoznata njegova adresa, sve i da se isti nakon izlaska iz pritvora ne odazove pozivu suda, odnosno da u bjekstvo i skriva u svom stanu u Beogradu.

27. Praksa Evropskog suda naglašava da se argumenti za i protiv puštanja na slobodu moraju zasnivati na konkretnim činjenicama i ličnim okolnostima podnosioca predstavlke koje opravdavaju njegov pritvor (vidi Aleksanyan protiv Rusije, st. 179). Opasnost od bjekstva treba ocjenjivati u svijetlu faktora vezanih za karakter lica o kojem je riječ, njegov moral, dom, zanimanje, imovinu, porodične veze i sve vrste veza sa zemljom u kojoj je gonjeno (vidi Becciev protiv Moldavije, st. 58).

28. U obrazloženju rješenja Apelacionog suda Crne Gore navodi se i da je „sud cijenio i navode žalbe branioca okrivljenog B.M., kojima se ukazuje na lične i porodične prilike istog, ali je našao, a imajući u vidu prethodno izloženo, da nijesu od uticaja na donošenje drugačije odluke ovog suda“. Ustavni sud ukazuje da iz citiranog dijela obrazloženja rješenja proizilazi da se Apelacioni sud Crne Gore samo paušalno osvrnuo na navode žalbe branioca okrivljenog u pogledu ličnih i porodičnih prilika podnosioca, te da nije na valjan i ustavnopravno prihvatljiv način obrazložio zbog čega one nijesu od uticaja na drugačiju odluku suda. Ovo posebno jer je podnosilac žalbe oženjen i ima troje maloljetne djece i nije osuđivan, a koje okolnosti se,

shodno praksi ovog i Evropskog suda, moraju cijeniti, jer ukazuju na karakter podnosioca i njegovu povezanost sa državom u kojoj živi, odnosno u kojem se vodi krivični postupak.

29. Ustavni sud, stoga naglašava, da je obaveza sudova da prilikom određivanja, odnosno produženja pritvora na osnovu navedenog pritvorskog osnova, detaljno obrazlože postojanje okolnosti koje ukazuju na postojanje opasnosti od bjekstva, kako bi otklonili sumnju u arbitrarnost i proizvoljnost njihovog odlučivanja. Činjenica je da su u osporenim rješenjima, razlozi za produženje pritvora prema podnosiocu ustavne žalbe, po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač. 1 ZKP, obrazloženi na isti način kao i u ranijim rješenjima o produženju pritvora, te da sudovi ne daju ustavnopravno prihvatljive razloge u pogledu okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva- da podnosilac ima ličnu kartu za strance Srbije i stan u Beogradu, kao ni u pogledu ličnih i porodičnih prilika podnosioca, te njegovog karaktera, čime nijesu zadovoljeni standardi iz čl. 5 st.1 Evropske konvencije.

II U odnosu na srazmjernost i supsidijarnost

30. Podnosiocu je pritvor određen rješenjem sudije za istragu Višeg suda u Podgorici Kris. br. 32/22 od 23. aprila 2022. godine, i produžavan rješenjima Višeg suda u Podgorici i Vrhovnog suda Crne Gore, sve do donošenja osporenog rješenja Višeg suda u Podgorici, Kvs. br. 375/23 od 17. jula 2023. godine, kojim je podnosiocu je produžen pritvor, zbog osnovane sumnje da je učinio krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 2 u vezi st. 1 i 6 KZ CG i produženo krivično djelo davanje mita iz čl. 424 st. 1 u vezi čl. 49 st. 1 KZ CG, po pritvorskom osnovu iz čl. 175 st. 1 tač. 1 ZKP, na koje rješenje je podnosilac izjavio žalbu, koja je odbijena kao neosnovana osporenim rješenjem Apelacionog suda Crne Gore Kvsž. br. 224/23 od 2. avgusta 2023. godine.

31. Apelacioni sud Crne Gore je u osporenom rješenju naveo, da je sud cijeneći načela supsidijarnosti i srazmjernosti, imao u vidu dužinu trajanja pritvora okrivljenom, pa je cijeneći sve okolnosti konkretnog slučaja našao da je navedena mjera, kako svojim trajanjem, tako i svojom težinom nužna i srazmjerna težini krivičnih djela za koja je okrivljeni osnovano sumnjiv da je izvršio, pri čemu je sud vodio računa ne samo o visini zakonom zapriječenih kazni za predmetna djela, već i o svim okolnostima konkretnog slučaja, pa i da se svrha zbog koje se pritvor produžava okrivljenom ne može postići nekom blažom mjerom procesne prinude iz čl. 163 ZKP-a.

32. Ustavni sud ističe da su nadležni sudovi bili jedini ovlašćeni da slobodno i autonomno procjenjuju (ne)osnovanost daljeg produženja pritvora podnosiocu, ali su pritom bili dužni detaljno obrazložiti svoje stavove u svijetlu načelnih pravnih stavova Evropskog suda. To se posebno odnosi na njihovu obavezu da, u rješenjima, utvrde sve činjenice koje su išle u prilog činjenici da trajanje pritvora podnosiocu nije prekoračeno razumno vrijeme.

33. Ustav Crne Gore odredbom člana 30. stav 1. i 4. propisuje da lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo može, na osnovu odluke nadležnog suda, biti pritvoreno i zadržano u pritvoru samo ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka, te

da trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće moguće vrijeme. Analogno ovom članu, član 5 stav 3 Evropske konvencije predviđa da svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama stava 1(c) ovog člana (...) ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja, te da se puštanje na slobodu može usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju. U tom smislu sudovi vode računa da pritvor do suđenja ne smije biti duži od razumnog roka, kao i da okolnosti koje idu u prilog produženju pritvora procjenjuju kroz primjenu načela srazmjernosti propisanog odredbom člana 163 ZKP-a. Ovo naročito zbog toga što se opasnost od bjekstva sa protekom vremena smanjuje (presuda Evropskog suda za ljudska prava *Yagci i Sargin protiv Turske*, od 8. juna 1995. godine, serija A, broj 3/9-A). Protekom vremena razlozi za držanje nekog u pritvoru slabe, jer se pritvor uračunava u kaznu (*Neumeister protiv Austrije*, serija A, 17, od 7. maja 1974. stav 10).

34. Principi supsidijarnosti i srazmjernosti (proporcionalnosti) nijesu neposredno propisani Evropskom konvencijom, ali ih je u svojoj praksi prihvatio i afirmisao Evropski sud, tumačeći član 5 stav 1 Konvencije, koji propisuje obavezu da lišenje slobode mora biti nužno za ostvarenje njegovih legitimnih ciljeva, jer to mora biti krajnja mjera koja će biti primjenjena samo u mjeri koliko je neophodno. Ovo dolazi do izražaja posebno prilikom produženja pritvora, kada Evropski sud za to zahtijeva relevantne i dovoljne razloge za zaštitu javnog interesa, koji, i pored pretpostavke nevinosti, pretežu nad pravom okrivljenog da se brani sa slobode (vidi *Kreps protiv Poljeske*).

35. U tom smislu, Ustavni sud ukazuje da pritvor predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja lične slobode čovjeka u periodu prije donošenja pravosnažne sudske odluke o krivici. Pritvor nije krivična sankcija i za pritvorenika se ne smije pretvoriti u kaznu. Takođe, pritvor predstavlja izuzetnu mjeru koja se primjenjuje samo ako se ista svrha ne može ostvariti nekom drugom, blažom mjerom.

36. Odredbom čl. 174 st. 1 Zakonika o krivičnom postupku propisano je da se pritvor može odrediti samo u slučajevima propisanim ovim zakonikom i samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom mjerom, a neophodan je radi nesmetanog vođenja postupka, što je u skladu sa načelom srazmjernosti sadržanom u odredbi čl. 30 st. 4 Ustava, koje podrazumijeva da mjera pritvora mora biti nužna i u svojoj cjelokupnosti srazmjerna postizanju opravdanog cilja. To dalje podrazumijeva obavezu sudova, da prilikom određivanja mjere pritvora, detaljno obrazlože zbog čega okolnosti konkretnog slučaja opravdavaju određivanje baš te mjere i kao takve, pretežu nad ustavnim pravom podnosioca na ličnu slobodu.

37. Kada se navedene ustavne i konvencijske norme, kao i praksa Evropskog suda, dovedu u vezu sa činjenicom da se podnosilac u pritvoru nalazi preko godinu i dva mjeseca (od 23. aprila 2022. godine), Ustavni sud zapaža da redovni sudovi, cijeneći načelo srazmjernosti i supsidijarnosti, i u tom smislu dužinu trajanja pritvora podnosioca i mogućnost izricanja nekih drugih blažih mjera kojima bi se osiguralo njegovo prisustvo tokom suđenja, nijesu dali ustavnopravno prihvatljive razloge da li je pritvor i dalje jedina neophodna mjera kojom bi se postigao taj cilj, posebno kada se ima u vidu da je za oba krivična djela koja su podnosiocu stavljena na teret propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

38. Na osnovu prethodno navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da su nadležni sudovi propustili da preciznije i konkretnije obrazlože na čemu zasnivaju svoje zaključke da je navedena mjera pritvora, u konkretnom slučaju, jedino primjereno i prikladno sredstvo kojim bi se obezbijedilo prisustvo podnosioca ustavne žalbe u krivičnom postupku, odnosno da li je pritvor, kako svojom težinom, tako i svojim trajanjem, nužan u ovoj fazi postupka, a imajući u vidu prednje navedeno - dužinu trajanja pritvora i zapriječenost kazni za djela za koje je podnosilac osnovano sumnjiv da je izvršio. U prilog navedenoj ocjeni Ustavnog suda stoji i ustanovljena praksa Evropskog suda za ljudska prava, koji je u predmetima *Witold Litwa protiv Poljske, br. 26629/95, od 4. aprila 2000. godine, kao i Ambruszkiewicz protiv Poljske, br. 38797/03, od 4. maja 2006. godine*, zauzeo stav da će se lišenje slobode smatrati proizvoljnim nezavisno od postojanja formalnog zakonskog osnova, ukoliko zakon predviđa neke druge, blaže mjere, a one ne budu u datom kontekstu valjano razmotrene.

39. Ustavni sud, stoga ocjenjuje da su sudovi, bez adekvatnog ustavnopravno prihvatljivog objašnjenja, prema načelu srazmjernosti ocijenili prikladnost, nužnost i primjerenost pritvaranja što predstavlja povredu ustavnog prava na ličnu slobodu.

40. Polazeći od iznijetih razloga, Ustavni sud je utvrdio da se osporena rješenja zasnivaju na povredama odredbi člana 29 stav 1 i 2, člana 30 stav 1 i 4 Ustava Crne Gore i člana 5 stav 1 i 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

U-III br. 809/23
15. septembar 2023. godine
P o d g o r i c a

Predsjednica Vijeća
Desanka Lopičić, s.r.